

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Стаття посвячена изучению особенностей развития коммуникативной компетенции студентов ВУЗов. Во время прохождения учебной практики работа студентов с опорными материалами включает 6 этапов, что позволяет решить поставленные учебные и воспитательные задачи

Ключевые слова: коммуникативная компетенция, учебная практика, опорные материалы.

The article deals with the research of communicative competence development peculiarities of the students of higher educational establishments. The paper describes 6 stages of training activity of the students based on the support materials as a means of educational and pedagogic purposes of training practice reaching.

Key words: communicative competence, training practice, support materials.

Розвиток навичок усної комунікації має непересічне значення у процесі навчання іноземній мові, а завдяки концентрації уваги студентів на навчальному матеріалі, що забезпечується під час навчально-лінгвістичної практики, створюються сприятливі умови для розширення системи знань та навичок. У зв'язку із актуалізацією зазначених навичок для тих, хто навчається, необхідним постає вдосконалення лінгвістичної, соціолінгвістичної та прагматичної складової комунікативної компетенції, що ґрунтується на практичних потребах використання знань з іноземної мови та специфіці усного спілкування, яке передбачає обмін інформацією в інтерактивному режимі.

Питання вдосконалення комунікативної компетенції досліджується у роботах таких вчених, як: В.П. Барковський, Н.М. Черненко, Г.І. М'ясоїд, О.О. Гаврилюк (формування професійної комунікативної культури); Т.І. Гончар, С.А. Омельчук, Н.В. Притулик, А.Ф. Курінна, Ю.П. Федоренко (формування комунікативної культури учнів середньої школи); Т.В. Симоненко, Д.М. Годлевська (формування професійної комунікативної компетентності студентів ВНЗ); О.В. Уваркіна, В.А. Кручек (формування комунікативної культури студентів ВНЗ у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін); Л.О. Сікорська, Л.В. Шевченко, С.І. Волкова (формування іноземної комунікативної культури студентів ВНЗ).

Організаційно-методичні засади та педагогічні умови організації практики у закладах освіти різних рівнів розглянуто у працях Т.І. Попової, І.М. Боднарук, М.І. Пальчук, О.М. Лук'яченко, Л.І. Кацової, Н.В. Казакової.

Проте проблема формування та розвитку іноземної комунікативної компетенції в умовах літньої лінгвістичної практики студентів нефілологічних спеціальностей ВНЗ є на даному етапі відкритою.

У зв'язку із вивченням результатів вищезгаданих досліджень вважаємо за необхідне визначити таку мету статті – схарактеризувати особливості

роботи студентів економічного профілю із навчальним матеріалом під час проходження навчальної лінгвістичної практики. Запропоновану мету дослідження конкретизують наступні завдання:

1. Визначення головних етапів опрацювання навчального матеріалу під час практики;
2. Розкриття мети та особливостей навчальної діяльності студента на кожному з визначених етапів;
3. З'ясування виховного значення запропонованої системи організації роботи студентів.

В умовах проведення навчально-лінгвістичної практики провідна увага приділяється закріпленню та вдосконаленню відповідних навичок студентів та узагальненню наявних знань, що формують комунікативну компетенцію.

Слід зазначити, що на хід та результати навчально-лінгвістичної практики можуть впливати наступні психолого-педагогічні передумови її проведення:

1. Практика проводиться для студентів другого курсу економічного профілю;
2. Літня практика завершує курс підготовки з іноземної мови (узагальнює знання з дисциплін «Іноземна мова за професійним спрямуванням» (1 курс), «Ділова іноземна мова» (2 курс));
3. Студенти вже прослухали курси, пов'язані із професійною та загальною гуманітарною підготовкою (соціологія, психологія, українська мова, культурологія, філософія та ін.).

Тому на період проходження практики студенти володіють значним об'ємом знань з гуманітарних дисциплін, що створює сприятливі умови для розвитку та вдосконалення усіх складових комунікативної компетенції.

Для підвищення ефективності роботи студентів навчальна діяльність планується як робота у парах та малих групах (до 4 студентів). Відповідно до особливостей зазначених видів роботи коригується зміст завдань та організація процесу їх виконання.

Нами визначено шість етапів опрацювання студентами навчального матеріалу:

1. Знайомство з опорними матеріалами;
2. Актуалізація знань;
3. Структурування знань з урахуванням нових асоціативних зв'язків;
4. З'ясування ставлення членів групи до певних елементів знань;
5. Застосування у проблемній ситуації;
6. Аналіз результатів використання.

Серед використовуваних на етапі знайомства опорних матеріалів слід назвати наступні:

- а) тексти;
- б) схеми, таблиці;

- в) ілюстрації (малюнки, репродукції);
- г) презентації, створені засобами комп'ютерної техніки;
- д) записи усного мовлення;
- е) відеозаписи.

Знайомство з опорними матеріалами має на меті включення студентів до навчальної діяльності, підготовку їх до більш детального опрацювання пропонованого матеріалу. В умовах організації спілкування у парах та малих групах опори є основою для подальшої комунікації іноземною (англійською) мовою у межах групи, бо сприяють об'єднанню учасників комунікації.

На основі результатів практичного застосування пропонованої методики у процесі проведення практики можна визначити характеристики опорних матеріалів, використання яких забезпечує організацію найбільш продуктивної роботи студентів. Матеріали, з якими працюватимуть студенти, мають відповідати наступним вимогам:

1. Зв'язок із відповідною галуззю знань;
2. Деталізація окремих елементів, фактів загальної системи знань;
3. Забезпечення можливості виникнення асоціацій різних типів;
4. Привернення уваги студентів та викликання інтересу;
5. Зрозумілість;
6. Неоднозначність, надання студентам можливості додумувати незрозумілі та пропущені елементи чи невизначені деталі.

Відповідно до особливостей запропонованої опори формулюється завдання для групи, а згодом у процесі роботи формується і спільна точка зору членів групи та відбувається пошук розв'язань визначених завдань.

Проте опорний матеріал може бути фактором, що порушує єдність групи, бо передбачає індивідуальне сприйняття кожним з членів групи даних про явища. Особливості сприйняття студентів, що входять до певних груп, можуть накладатися, але можуть і доповнювати одне одного, що сприяє більш ефективній роботі над виконанням завдань.

Тому важливим є забезпечення студентів різнорідними опорами (зоровими, слуховими), які визначатиме певний розподіл сприйняття змістів між членами групи і залучення до роботи усіх студентів, зокрема тих, що мають особливості способів сприйняття знань. Запропонований підхід передбачає цілісне сприйняття необхідних змістів не окремою особою, а усією групою.

Етап знайомства з опорними матеріалами є підготовчим для наступного етапу – актуалізації знань. У процесі роботи із опорними матеріалами студенти поступово відновлюють у пам'яті вивчені раніше елементи та встановлюють нові асоціативні зв'язки між засвоєними змістами та елементами індивідуального досвіду.

У зв'язку із поновленням наявних змістів відбувається перегрупування та переструктурування засвоєних раніше елементів, студенти поступово

переходять до третього етапу роботи із навчальним матеріалом. Із ускладненням та кількісними змінами у структурі знань виникає потреба у їх адекватному впорядкуванні. У короткотривалій пам'яті з'являються та накопичуються нові й відновлені з довготривалої пам'яті деталі, факти, теоретичні уточнення та доповнення, пов'язані із різноманітними асоціативними компонентами понять про явища дійсності, що сприяє більш ефективному запам'ятовуванню навчального матеріалу та виробленню навичок оперування системою змістів, яка стосується певної галузі знань.

На четвертому етапі студентам пропонується робота у малих групах, тому передбачається обмін інформацією серед членів групи. Цей процес забезпечує взаємодоповнення структури знань окремих студентів та створення колективної системи навчальних змістів. Вправи, які пропонують проведення опитувань англійською мовою та узагальнення їх результатів у вигляді таблиць та схем, мають на меті вироблення навичок командної роботи. Зіставлення точок зору окремих студентів та інших членів групи й презентація результатів міні-досліджень створює додаткові можливості для актуалізації та осмислення опрацьовуваних матеріалів та передбачає застосування особистісно-діяльнісного підходу, який в умовах професійної підготовки, на думку В.Г. Бурми, визначається як багатомірна, багатоаспектна, багаторівнева ступінчата відкрита структура, що відображає змістовну та процесуальну повноту професійної підготовки студентів, спрямована на розвиток та саморозвиток дитини як автора своєї діяльності [1, с. 56].

Зазначена структура діяльності сприяє систематизації основних елементів навчальних змістів та спрямовує тих, хто навчається, на необхідність урахування різноманітних поглядів на одне і те ж питання. Слід зазначити, що засоби комунікації, використовувані окремими членами групи, є неоднаковими, і особа, що проводить опитування, має можливість порівнювати не лише зміст ставлення опитуваних до певного питання, а й особливості індивідуальних засобів вираження думок у процесі комунікації. Опитування не передбачає безпосередньої дискусії між членами робочої групи, проте включає в себе окремі її елементи в імпліцитній формі, оскільки має на меті зіставлення. Знайомлячись із думками колег-респондентів, опитувач сприймає відповідні ідеї, погоджуючись із ними чи заперечуючи їх, що стимулює пошук найбільш відповідного погляду на певне питання.

Інформацію про опитування зручно оформляти у вигляді картки опитування, яку можна розглянути за допомогою таблиці 1.

Наявність даних відповідного типу та опор на фактичний матеріал у поєднанні із узагальненим поглядом групи на систему знань створює можливість вирішення групою проблемних завдань. Таким чином, на п'ятому етапі опрацювання навчального матеріалу створюються умови для формулювання та вирішення творчих завдань проблемного характеру. Перед членами групи

ставиться спільна мета, якої необхідно досягти, вирішивши конкретні завдання, що передбачає участь у роботі всіх членів групи.

Таблиця 1. Картка опитування респондента

№з/п	Зміст запитання	Можлива відповідь
1.	Ім'я респондента	Іван.
2.	Тип опорного матеріалу	Репродукція.
3.	Питання до респондента	Чи подобається Вам людина, чий портрет було запропоновано? Чим саме?
4.	Відповідь респондента	Так, вона красива.
5.	Моя відповідь	Так, але ця людина хитра.
6.	Спільне	Позитивне ставлення.
7.	Відмінне	Характеристики: красива-хитра.

Слід підкреслити, що на попередніх етапах опрацювання навчального матеріалу певним чином визначаються ролі окремих учасників у групі. Тому під час визначення мети та завдань викладач може опиратися на якості та можливості окремих особистостей.

Під час вибору завдань для окремих груп визначальними факторами можуть бути наступні:

- загальний рівень складності;
- можливість розподілу об'єму роботи серед виконавців;
- рівень організованості та взаєморозуміння групи;
- отримані раніше опорні матеріали;
- висновки групи стосовно роботи з опорними матеріалами;
- узагальнені результати діяльності групи на попередніх етапах виконання завдань.

Слід зазначити, що не всі мікрогрупи, утворені серед студентів, що входять до однієї академгрупи, є ідентичними за потенціалом вирішення навчальних практичних завдань, тому не слід залишати їх повністю без допомоги викладача. Підтримка студентів з боку викладача може здійснюватися різними шляхами, як-от:

- допоміжні питання;
- привертання уваги до важливих елементів;
- пряма підказка, що пов'язана із шляхами вирішення завдань;
- корекція знань;
- корекція процесу аналізу отримуваної студентами системи змістів;
- корекція вихідних даних;
- конкретизація завдань;
- допомога у підбитті підсумків діяльності;
- допомога у виборі більш вдалого з наявних варіантів.

Етап аналізу результатів роботи з опорами сприяє усвідомленню теми, хто навчається, наступних навчальних проблем:

1. Ступінь важливості опорних матеріалів різних типів для процесу актуалізації знань і навичок у зв'язку із окремою особистістю та групою людей;
2. Можливість та продуктивність використання різноманітних опор, що розглядаються, у певних ситуаціях майбутньої професійної діяльності (під час проведення нарад, презентацій, тренінгів, семінарів, тощо).

З метою полегшення процесу обробки отриманих результатів та акцентування уваги студентів доцільним є використання розробленої нами порівняльної таблиці 2.

Таблиця 2. Порівняння отриманих результатів

№ з/п	Опис елементів порівняння	Опора 1	Опора 2	Опора 3
1.	Назва використаного опорного матеріалу	текст	схема	відеозапис
2.	Характеристика опорних матеріалів членами групи	цікавий складний цікавий	незвичайна логічна незрозуміла	незрозумілий нецікавий нудний
3.	Характеристики опорних матеріалів, що збігаються	цікавий	--	--
4.	Кількість членів групи, що вважають опорний матеріал важливим	3	2	0
5.	Використання під час вирішення завдання	джерело інформації	основа для власної схеми	джерело інформації
6.	Можливі варіанти використання у професійному спілкуванні	під час проведення тренінгів	проведення тренінгів, нарад, презентацій	не слід використовувати

Таким чином, підбиваючи підсумки, слід зазначити, що опрацювання матеріалів включає шість етапів (знайомство з опорними матеріалами, актуалізація знань, структурування знань з урахуванням нових асоціативних зв'язків, з'ясування ставлення членів групи до певних елементів знань, застосування у проблемній ситуації, аналіз результатів використання), кожен з яких характеризується визначеною метою та завданнями та передбачає включення кожного з учасників групи до спілкування іноземною мовою. Зокрема етапи 1-4 мають переважно пропедевтичне спрямування та мають на меті поступове налаштування тих, хто навчається, на вирішення проблемних завдань, пов'язаних із окремими елементами їх майбутньої професійної діяльності, що сприяє підвищенню рівня професійної адаптації майбутніх фахі-

вців-економістів, яка, на думку російського дослідника П.Г.Кравцова, «характеризується додатковим засвоєнням професійних можливостей (знань та навичок), а також формуванням професійно значущих якостей особистості, позитивного ставлення до своєї роботи» [2, с. 4].

В умовах проведення літньої навчальної лінгвістичної практики студентів 2 курсу організована робота з навчальним матеріалом у малих групах створює умови для розвитку лінгвістичної, соціолінгвістичної та прагматичної складової професійної іншомовної комунікативної компетенції, що дозволяє наблизити майбутніх фахівців-економістів до реальних ситуацій професійної діяльності.

Література

1. Бурма Г.В. Особистісно-діяльнісний підхід як умова розвитку та саморозвитку студентів у процесі професійної підготовки у ВНЗ / Г. В. Бурма // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – №2. – Бердянськ: БДПУ, 2004. – 202 с.
2. Кравцов П.Г. Дидактические условия формирования профессиональных компетенций в системе функционально ориентированной подготовки специалистов / П. Г. Кравцов // Вестник ОГУ. – №6. – 2005. – С. 4–10.

О.Ю. Ніфатова

ВИВЧЕННЯ КОЛОРИСТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТАРОДАВНЬОГО ЄГИПТУ УЧНЯМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ АНОТАЦІЇ

Ніфатова О.Ю. у статті «Вивчення колористичної культури Стародавнього Єгипту учнями початкової школи» розкриває сутнісні аспекти використання цікавих фактів про колористичну культуру Стародавнього Єгипту на уроках образотворчого мистецтва, методiku вивчення цієї культури у початковій школі.

Ніфатова О.Ю. в статтє «Изучение колористической культуры Древнего Египта учениками начальной школы» раскрывает существенные аспекты использования интересных фактов о колористической культуре Древнего Египта на уроках изобразительного искусства, методiku изучения этой культуры в начальной школе.

Nifatova O.Y. in the article «Study of coloristical culture of Ancient Egypt of pupils at secondary school» gives her point of view about the substantial aspects of use the interesting facts about the coloristical culture of Ancient Egypt on the lessons of fine art, method of study of this culture at secondary school.

Ключові слова: колористична культура, Стародавній Єгипет, підмайстер'я, семантика, символіка.